

3. juni 2026

FM2026/90

Uunga siunnersuut: EMRIP-imit inassuteqaatit naapertorlugit, Kalaallit Nunaanni nunap inoqqaavi "Inuit" paasissutissat tunngavigalugit nalunaarsorneqartalernissaannik Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut
(Inatsisartunut ilaasortaq Pele Broberg, Naleraq)

Siumut sinnerlugu qutsavigerusupparput Pele Broberg Naleraq, siunnersuummik pingaarutilimmik saqqummiussineranut.

Siumumiit aallaqqaasiullugu erseqqissarusupparput siunnersuuteqartup saqqummiussaa tunngaviatigut paasisinnaagatsigu. Inuit Kalaallit Nunaanni nunaqavissuupput, aammalu nunat tamalaat akornanni suliniaqatigiiffiit ukiuni arlalinni erseqqissarsimavaat nunaqavissut pillugit paasissutissanik pitsaanerusumik katersisarnissaq pisariaqartoq, taamaaliornikkut politikikkut, inatsisiliornikkut inuiaqatigiinnilu suliniutit paasissutissanik tunngaveqarluarlutik ingerlanneqarsinnaanissaat pingaarutilerujuummat.

Naalakkersuisut akissutaat inatsisilerinikkut eqqortortaqrpoq, kisianni inuttut politikikkullu akissutigisaat killeqartoq Siumumiit isumaqarpugut.

"Oqartussaaqataanermik" eqqartuisoqarpoq soorlu Kalaallit Nunaat allassimanngitsumik qaqtumik pappiaraanngitsoq. Kisianni pivusoq unaavoq inuiaqatigiuvugut suli nunasiaataasimanerup tunngavii annertoorujussuarmik tunngavigalugit inuiaqatigiittut aqqissuussaanikkut suli taakku nammataralutigit.

Inersuarmi matumani amerlanertigut "A-hold" aamma "B-hold" pillugit ernumassutit pillugit nipituumik oqallittoqartarpoq. Oqaasertaliunneqartarlutik oqaatsitigut aporfiit, nunanit allaneersunik sulisartunik annasaqarnissamik ernumaneq imaluunniit Danmarkimi angajoqqaarlutik maani inunngorsimasut pillugit ernumaneq assigiinngitsorpasullu. Siumumiilli ersarissumik oqaatigissavarput inoqatitsinnik ajattuiniarnermik pilersitsiniaasoqanngimmat, kisiannili inuit kalaallit pillugit nalunaarsuiffik avisaartitsisartuusoq oqaatigineqartariaqarpoq. Taamaattoqaleraangallu oqallinnerit sangusarnerat imaluunniit immitsinnut paatsoorluta oqaloqatigiittarnigut pilersarnerat inuiaqatigiinni initoorujussuannugulersarpoq, ajoraluartumik.

Ataaseq erseqqissaatigilaariartigu: Tamanna oqaatsit pillugit paatsiveerussutsimik pilersitsineruvoq.

Inuit inuiaqatigiittut akuerineqarnissaat "A-hold"-imik aamma "B-hold"-imik pilersitsinertut isigineqarnissaa siunertaassanngilaq – oqaluttuarisaanermi pivusoq akueralugu inuiattut ingerlaqqinnissarput pisariaqarpoq. Taamaattumik-una Siumumiit qinigaaffiit siuliini saammaasseqatigiinnissamut ataatsimiisitaliarsuarmik pilersitsineq siuttuuffigigipput, innersuussutillu taakku tunngavigalugit inuiattut ingerlaqqinnissarput siunertaralugu sulinissaq pisariaqarmat. Suliarli pingaarutilik assorujussuaq timitai maqaasinarput, isumaqarpugullu ujartortariaqarput.

Inuiattut kinaassuserput suminngaanniillu kingoqqiffimmut kulturikkullu atassuteqarnermut tunngassuteqarpoq aamma – qallunaatut imaluunniit kalaallisut oqalussinnaanermut kisimi tunngangilaq. Inuit oqaluttuarisaanermi oqaatsiminnik annaasaqarsimasut inuiaqatigiinnut ilaangitsutut oqaatigineqarnissaat inuiaqatigiinnut nammineq nikanarsaaneruvoq, akueriinnagassaangitsoq.

Inuit anisinniarlugit imaluunniit innuttaasut pisinnaatitaaffiinik arsaarniarlugit oqalussanngilagut. Siumumiiguna pingaartikkippit kikkut nunatta siunissaa pillugu aalajangersaanissamut pisinnaatitaaffeqassanersut nassuiarneqartariaqartoq. Maani inuunerit sanarfisimagukku inuiaqatigiinni inissisimaffeqareerputit. Taamattaq aamma eqqaamaneqassaaq inuiattut namminiussuseqarneq aallaavigalugu nunami aaqqissuussaaneq pisinnaatitaaffittut Naalagaaffiit Peqatigiit akornanni isumaqatigiissutaammat.

Nunanit allaneersunik maani nunami sulisartunik arsaartuilernerannut ernumaatit annertoorujussuupput – Siumut ernumasunut ilaavoq. Taamaattumik nunaqqatitta illersorneqarnissaat oqaasiinnartigit illersorneqartussaangilaq, kisiannili pisussaaffigaarput, nunarput inuulu illersorniarlugit qinikkatut sulissalluta akuersisimagatta qinigaagattalu.

Naalakkersuisut ilaatigit oqarput tunngaviumik inatsit utaqqineqassasoq. Siumumiit isumaqarpugut 2023-imi persuarsiorpalaaqaluta llimmarfimmi tunngaviumik inatsimmik saqqummiisoqarmat pivugut. Kisianni ajoraluartumik tamatumap kingorna Naalakkersuisuusimasuniit suliassa qarfik taanna pingaarutilerujussuaq annikitsuinnarmik inuiaqatigiit akornanni sammineqarpoq. Taamaattumik Siumumiit isumaqarpugut suliassaq taanna pingaarutilerujussuaq aallartisaqqinnerusariaqalersoq. Inuiaqatigiimmi 2009-mi 75%-iisa taasinerikkut pisussaaffilerpaatigit Kalaallit Nunaata naalagaaffinngoriartonissaa sulissutigissagippit.

Inuit Kalaallit Nunaanni nunaqavissuupput, aammalu nunat tamalaat akornanni suliniaqatigiiffiit ukiuni arlalinni erseqqissarsimavaat nunaqavissut pillugit paasisutissanik pitsaaneruumik katersisarnissaq pisariaqartoq, taamaaliornikkut politikikkut, inatsisiliornikkut inuiaqatigiinnilu suliniutit paasisutissanik tunngaveqarluarlutik ingerlanneqarsinnaaniussaaq pingaarutilerujuummat.

Taamaattumik Siumumi isumaqarpugut Inatsisartut siunnersuummik matuminnga oqaluuserinninnerat nalunaarsuisoqassanersoq imaluunniit nalunaarsuisoqassannginnersoq pillugu kisimiissanngitsoq. Oqallinneq pingaarnarpaamik sammineqartariaqarpoq Kalaallit Nunaat qanoq iliorluni innuttaasut katitigaanerit, inuuniarnikkut atugarisaat pisinnaatitaaffiilu pillugit pitsaanerpaamik paasisutissanik tunngavissaqarsinnaanersoq, tamanna nunat tamalaat akornanni malittarisassanut, inuit pisinnaatitaaffiitut aammalu nammineq naleqartitatsinnut naapertuuttumik ingerlanneqarsinnaaqullugu.

Siumup maluginiarpaa FN-ip Nunaqavissut Pisinnaatitaaffii pillugit Ekspertmechanismia (EMRIP) aammalu FN-ip nunaqavissut pillugit immikkut nalunaarusiortartua siunnersuuteqarsimasut nunaqavissut pillugit paasisutissat immikkoortiterlugit katersorneqartalernissaat pillugu. Tamama siunertarinngilaa nalunaarsuutit namminneq pilersinnissaat, kisiannili paasisutissanik tunngavissaqarnikkut naligiinngissutit, peqqissuseq, ilinniartitaaneq, suliffeqarneq aammalu inuiaqatigiinni pissutsit allat pillugit ilisimasani pilersitsinissaaq.

Taamaattumik pingaaruteqarpoq erseqqissassallugu inuiaqatigiinnik immikkut nalunaarsuineq aammalu kisitsisitigut paasissutissat atorneqarsinnaasut akornanni assigiinngissuteqartoqartoq. Taakku pillugit oqallinnermi immikkoortitsineq tamatigut naammattumik ersarissarneqarsimanngilaq.

Siullertut apeqqut pingaarutilik tassaavoq kinaassutsimik nammineq aalajangersaasinnaaneq. ILO-mi isumaqatigiissut nr. 169 naapertorlugu inuit nunaqavissutut imminnut isiginerat pingaaruteqartumik tunngavigineqartariaqarpoq. Taamaattumik siunissami nalunaarsuisoqassappat tamanna kingoqqiffik imaluunniit allaffissornikkut tunngavigisat kisimi tunngavigalugit ingerlanneqarsinnaanngilaq.

Aappaattut aaqqiissutissaq sunaagaluartorluunniit paasissutissat inummut tunngasut pillugit malittarisassanut aammalu inuit pisinnaatitaaffiit naapertuutissaaq. Nunarsuarmi sumiiffinni arlalinni inuiaqatigiinnik inuiaqatigiilluunniit ilaannik immikkut nalunaarsuineq oqaluttuarisaanermi ileqqorissaarnikkut ajornartorsiuterpassuarnik pilersitsisarsimavoq. Taamaattumik Kalaallit Nunaat mianersortumik akisussaassuseqarlunilu ingerlasariaqarpoq.

Pingajuattut apeqqutigineqarsinnaavoq Kalaallit Nunaat ullumikkut naammattumik paasissutissaqareersoq imaluunniit ilisimasaqarnikkut amigaateqartoqarnersoq, politikkinik siunertaqarluartunik ineriartortitsinissamut akornutaasunik. Tamanna Siumup isumaa naapertorlugu sulii naammattumik qulaajarneqanngilaq.

Tamatuma saniatigut Siumut isumaqarpoq pingaaruteqartoq eqqaasitsissalluni Inatsisartut siusinnerusukkut kinaassuseq, inuiaqatigiinnut attuumassuteqarneq aammalu nalunaarsuisarneq pillugit arlalinnik suliaqarsimanagerat. Assersuutigalugu innuttaassuseq, qinersinnaatitaaneq, inunnik nalunaarsuiffik aammalu namminiilivinnissamut piareersarnermut tunngasut pillugit oqallinnerit takutippaat Kalaallit Nunaata nammineq inuiaqatigiinni pissutsit aqunneqarnissaat pillugu periarfissai nukittorsarniarlugit kissaateqarneq annertusoq. Oqallinnerilli taakku aamma takutippaat innuttaasut pillugit nalunaarsuisarneq sukumiisumik misissuiffigineqarlunilu inuiaqatigiinnit annertunerusumik tapersorneqarnissaa pisariaqartoq – avisaartuussutaassanngitsorli. Taamaattumik inatsisartuni 2023-imi imm. 92-imi aaliangiiffigineqarpoq, tassa Inuit pillugit nalunaarsuisoqassasoq.

Taamaattumik Siumut isumaqarpoq apeqqut manna ingerlaannaq itigartinneqartariaqanngitsaq.

Aammalu isumaqarpugut nunat tamalaat akornanni kaammattuutit pillugit akissut kisiat tassaasariaqanngitsaq siunissami tunngaviumik inatsisiliornissaq pillugu innersuussineq. Nunat tamalaat akornanni kaammattuutit ullumikkut atuupput, aammalu paasissutissanik tunngaveqarluni aalajangiisnaaneq aamma ullumikkut pisariaqartinneqarluni.

Siumumiit taamaattumik isumaqarpugut pisariaqartoq sukumiinerusumik misissorneqassasoq Kalaallit Nunaat qanoq iliorluni nunaqavissut pillugit paasissutissat immikkoortiterlugit katersorneqartarnissaat pillugu kaammattuutit malissinnaanera, innuttaasullu inatsisitigut illersorneqarnissaat imaluunniit ileqqorissaarnikkut ajornartorsiutit pilersinngikkaluarlugit.

Inuiaqatigiit paasissutissanik tunngaveqarlutik aalajangiisartut kissaatigaarput. Inuit nunaqavissutut pisinnaatitaaffiisa nukittorsarneqarnissaat uppersarneqarnissaallu aamma kissaatigaarput. Kisianni

tamanna pisinnaatitaaffinnik ataqqinninnikkut, nammineq kinaassutsimik aalajangersaasinnaanikkut aammalu tamat oqartussaaqataanerannik tunngaveqarluni ingerlanneqartariaqarpoq.

Taamatut oqaaseqarluta Siumup isumaqarpoq siunnersuummi siunertaq pingaaruteqartoq suliarineqartariaqartorlu. Taamaattumik suliaq ataatsimiititaliamut attuumassuteqartumut innersuunneqarnissaa kissaatigaarput, tasanilu inatsisilerinermut, allaffissornermut, kisitsisitigut paasisutissanut aammalu inuit pisinnaatitaaffiinut tunngasut sukumiisumik misissuiffiqineqassallutik, kiisalu qanoq ililluni nunani issittormiuni allani soorlu Canadami, Alaskami aammalu Nunavummi taamatut kaammattuutit ingerlanneqartarnersut nalilersorneqassalluni.

Taamatut oqaaseqarluta Siumut isumaqarpoq suliaq sukumiisumik ataatsimiititaliami suliarineqartariaqartoq.

Erik Jensen, Siumut